

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Instrumentet för grannskapspolitik, utvecklingssamarbete och internationellt samarbete samt instrumentet för kärnsäkerhetssamarbete

[COM(2018) 460 final — 2018/0243 (COD)]

(2019/C 110/29)

Föredragande: **Cristian PÎRVULESCU**

Remiss	Europaparlamentet, 2.7/2018 Europeiska kommissionen, 12.7.2018 Europeiska unionens råd, 18.7.2018
Rättslig grund	Artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktions- sätt Artikel 206 i Euratomfördraget
Ansvarig facksektion	Yttre förbindelser
Antagande av facksektionen	23.11.2018
Antagande vid plenarsessionen	12.12.2018
Plenarsession nr	539
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	176/0/1

1. Slutsatser och rekommendationer**1.1 Instrumentet för grannskapspolitik, utvecklingssamarbete och internationellt samarbete**

1.1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén stöder de allmänna och specifika målen i förslaget och anser att insatserna för att effektivisera de instrument som används för grannländer och tredjeländer är välkomna och värdefulla. EU måste bygga upp konstruktiva, realistiska och pragmatiska förbindelser med grannländer och tredjeländer, där värdena fortsatt står i centrum.

1.1.2 Kommittén noterar beslutsamheten i förslaget, från kommissionens och de andra EU-institutionernas sida liksom från medlemsstaternas sida, att stödja utvecklingen av system till skydd för det civila samhället, demokratin och de mänskliga rättigheterna. Det nya konsoliderade instrumentet bör i alla faser, från planering till övervakning och utvärdering, vara utformat på ett sätt som är inriktat på att främja EU:s värden, däribland rättsstatsprincipen, integritet, mångfald, demokrati och skydd av mänskliga rättigheter. I detta sammanhang uppmanar kommittén Europeiska kommissionen att avsevärt öka anslagen till mänskliga rättigheter och demokrati samt det civila samhällets tematiska program.

1.1.3 Kommittén stöder målet för instrumentet för grannskapspolitik, utvecklingssamarbete och internationellt samarbete, vilket är att slå vakt om och främja unionens värden och intressen i hela världen genom att sträva efter att genomföra målsättningarna och principerna för unionens yttre åtgärder. I meddelandet konstateras vidare att samstämmighet med andra områden av unionens yttre åtgärder och med andra berörda politikområden för unionen kommer att säkerställas vid genomförandet av denna förordning, i enlighet med Agenda 2030 för hållbar utveckling (Agenda 2030). Detta innebär att den sammanlagda effekten av all politik på den hållbara utvecklingen ska beaktas på alla nivåer – såväl nationellt som inom EU, i andra länder och på global nivå.

1.1.4 Kommittén tar tillfället i akt att påminna EU om att det i Agenda 2030 planeras för en värld där varje land, med beaktande av olika nationella utvecklingsnivåer och olika kapacitet, åtnjuter varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, social utveckling – inbegripet anständigt arbete för alla – samt miljöskydd. En värld där demokrati, god samhällsstyrning och rättsstatsprincipen samt en gynnsam miljö på nationell och internationell nivå är väsentliga förutsättningar för en hållbar utveckling.

1.1.5 Detta stora ansvar att stödja Agenda 2030:s handlingsplan för människorna, planeten och välbefindandet kräver ett större fokus på stödinstrumenten och hur de organiseras och hänger samman med världspolitikens svåra realiteter. Att effektivisera och sammanföra de instrument som används är ett stort steg framåt mot effektiva och prioriteringsinriktade åtgärder för att uppnå de föreslagna målen. EU har ofta möjlighet att agera kraftfullt till stöd för de mest utsatta grupperna och personerna. Detta är ett ansvar som måste upprätthållas och vederbörligen axlas.

1.1.6 Grannländer och tredjeländer står inför ett antal stora, olikartade och överlappande problem. I det nuvarande världsklimatet, där reformer som främjar demokratisering, politisk stabilisering och ekonomisk utveckling verkar ha avstannat, måste EU öka sina ansträngningar snarare än upphöra med dem. EU bör upprätthålla ständig kontakt med regeringar i grannländer och tredjeländer och motivera och uppmuntra dem att samarbeta på ett ansvarsfullt sätt. EU:s partnerskapsbaserade förbindelser med dessa regeringar bör vara solida, bestämda och fast inriktade på att förbättra levnadsvillkoren för dem som bor där.

1.1.7 Kommittén är positiv till att EU agerar proaktivt fram till 2030 för att stödja utrotningen av fattigdom och hunger, bekämpa ojämlikhet inom och mellan länder, skapa fredliga, rättvisa och inkluderande samhällen, skydda de mänskliga rättigheterna och främja jämställdhet och kvinnors och flickors egenmakt samt säkerställa ett varaktigt skydd av planeten och dess naturresurser.

1.1.8 Kommittén välkomnar insatserna i förslaget för att minska den administrativa bördan för EU-institutionerna och medlemsstaterna och fokusera mer på de politiska målen och åtagandena till externa partner. Kommittén välkomnar och stöder de betydande framsteg som läggs fram i förslaget: mer omfattande förenkling och flexibilitet och bättre övervakning av resultaten.

1.1.9 Kommittén är positiv till att Europaparlamentets budget- och kontrollbefogenheter skulle utökas genom att den verksamhet som för närvarande finansieras av Europeiska utvecklingsfonden skulle inbegripas i EU:s budget.

1.1.10 Kommittén uppmanar Europeiska kommissionen att bygga vidare på de landvinningar och framsteg som gjorts med de tidigare instrumenten. Exempelvis erkände man i instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter alla ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och främjade den sociala dialogen⁽¹⁾. De organisationer i det civila samhället som kämpar för frihet, demokrati, mänskliga rättigheter och rättvisa valprocesser fick stöd trots vissa regeringars fientliga inställning till dem. Detta engagemang bör fortsätta och förstärkas.

1.1.11 Kommittén betonar vikten av demokratiska processer och valprocesser i grannländer och tredjeländer och uppmanar kommissionen att prioritera utvecklingen av starka och oberoende valinstitutioner. EU:s institutioner bör ha ett nära samarbete med Venedigkommissionen, Europarådet, OSSE och nätverken av vaxexperter för att ge sitt avgörande stöd till rättvisa och stabila valprocesser.

1.1.12 Kommittén uppmanar medlemsstaterna att samarbeta fullt ut, i kraft av sina långvariga förbindelser med grannländer och tredjeländer, för att förbättra resultaten av instrumentets funktionssätt.

1.1.13 Kommittén stöder de rekommendationer som lagts fram i yttrandet från Europeiska regionkommittén och uppmanar även kommissionen att se till att samråd i samtliga fall förs med de berörda parterna, däribland de lokala och regionala myndigheterna, och att de i god tid får tillgång till relevant information så att de kan spela en meningsfull roll vid utformningen, genomförandet och övervakningen av programmen. Kommittén betonar även att demokrati på lokal och regional nivå bör ingå i de vägledande principerna, eftersom det är på denna nivå som medborgarna kan uppleva demokrati mest direkt.

1.2 Instrument för kärnsäkerhetssamarbete

1.2.1 När det gäller det europeiska instrumentet för kärnsäkerhet blev det efter kärnkraftskatastrofen i Fukushima mycket tydligt att problemen och riskerna med att använda kärnenergi är globala. Tyvärr behandlar förslaget inte på strategisk och politisk nivå det berättigade kravet på en långsiktig planering av kärnenergi från medborgarna, det civila samhället och företagssektorn.

⁽¹⁾ Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Det europeiska instrumentet för främjande av demokrati och mänskliga rättigheter (EIDHR)", föredragande: Giuseppe Antonio Maria Iuliano (EUT C 182, 4.8.2009, s. 13); yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "EU:s instrument för utvecklingssamarbete: det organiserade civila samhällets och arbetsmarknadsparternas roll", föredragande: Giuseppe Antonio Maria Iuliano (EUT C 44, 11.2.2011, s. 123).

1.2.2 Kommittén välkomnar kommissionens avsikt att inbegripa verksamhet på kärnenergiområdet som ligger i linje med politiken för utvecklingssamarbete och internationellt samarbete för hälsa, jordbruk och industri samt sociala projekt inriktade på konsekvenserna av en kärnenergiolycka. Det är dock oklart hur denna avsikt ska kunna genomföras i praktiken med den tillgängliga budgeten och de aktuella institutionella ramarna.

1.2.3 Internationella atomenergiorganets roll är av avgörande betydelse, och organet bör ta ansvar för att säkerställa öppenhet och tidig varning när det gäller utvecklingen av nya kärnkraftverk i hela världen. EU bör samarbeta fullt ut med globala institutioner och organisationer för att främja kärnsäkerhet.

1.2.4 Förnyade ansträngningar är nödvändiga för att säkerställa att befintliga och planerade anläggningar i det europeiska grannskapet drivs med höga standarder när det gäller insyn och säkerhet. EESK uppmanar alla medlemsstater att stödja detta mål och göra kärnsäkerhet till ett viktigt mål för bilaterala och multilaterala förbindelser med partnerländerna.

1.2.5 Med tanke på de stora globala utmaningarna kopplade till kärnenergi och det stora antalet kärnkraftsanläggningar i EU:s grannskapsområde anser kommittén dessutom att den planerade finansieringsramen för genomförandet av denna förordning för perioden 2021–2027 på 300 miljoner euro i löpande priser är högst otillräcklig.

2. Allmänna kommentarer

2.1 Bakgrund till förslaget – instrumentet för grannskapspolitik, utvecklingssamarbete och internationellt samarbete

2.1.1 I meddelandet anges de viktigaste prioriteringarna och den övergripande budgetramen för EU:s program för yttre åtgärder under rubriken "Grannskap och omvärld", däribland inrättandet av instrumentet för grannskapspolitik, utvecklingssamarbete och internationellt samarbete.

2.1.2 Genom detta förslag kommer EU att kunna fortsätta att spela en aktiv roll för att främja mänskliga rättigheter, välbefinnande, stabilisering, utveckling, säkerhet, kampen mot de bakomliggande orsakerna till irreguljär migration, handel, kampen mot klimatförändringar samt miljöskyddsarbetet och andra frågor. EU kommer dock att kunna göra detta på ett mer övergripande sätt och samtidigt erbjuda mer flexibilitet så att resurser kan flyttas till de områden där de behövs när den internationella kontexten ändras.

2.1.3 Detta förslag tillhandahåller en ram genom vilken politiken för yttre åtgärder och internationella förpliktelser kan genomföras. De internationella förpliktelserna omfattar Agenda 2030 för hållbar utveckling, Parisavtalet om klimatförändringar, Addis Abeba-handlingsplanen, Sendai-ramverket för katastrofriskreducering 2015–2030 och FN:s säkerhetsråds resolution 2282 (2016) om upprätthållande av fred. Inom EU omfattar den politiska ramen fördragets bestämmelser om yttre åtgärder, som utvecklas närmare genom den globala strategin för Europeiska unionens utrikes- och säkerhetspolitik, det nya europeiska samförståndet om utveckling, det förnyade partnerskapet mellan EU och Afrika och den reviderade europeiska grannskapspolitiken, bland andra policydokument. Förordningen kommer också att utgöra ramen för genomförandet av det partnerskap som ersätter det nuvarande Cotonouavtalet, i vilket en associering och ett partnerskap inrättas mellan medlemmarna i gruppen av stater i Afrika, Västindien och Stilla-havsområdet och Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater.

2.1.4 I konsekvensbedömningen konstateras att de flesta instrument, förutom de med en mycket speciell karaktär såsom det för humanitärt bistånd och dess princip om neutralitet, skulle kunna slås samman i ett enda instrument, nämligen den gemensamma genomförandeförordningen, finansieringsinstrumentet för utvecklingssamarbete, Europeiska utvecklingsfonden, Europeiska fonden för hållbar utveckling, EIB:s externa utlåningsmandat, det europeiska grannskaps- och partnerskapsinstrumentet, det europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter, garantifonden, instrumentet som bidrar till stabilitet och fred samt partnerskapsinstrumentet. De instrument som fortsatt bör vara separata är följande: instrumentet för stöd inför anslutningen, humanitärt bistånd, budgeten för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, de utomeuropeiska länderna och territorierna inklusive Grönland, unionens civilskyddsmekanism, initiativet EU-frivilliga för humanitärt arbete, stöd till den turkcypriska befolkningsgruppen, reserven för katastrofbistånd och den nya europeiska fredsfaciliteten.

2.1.5 Genom att samla ett flertal instrument i ett brett instrument kan man rationalisera förvaltningen och tillsynssystemen, och därigenom minska den administrativa bördan för EU-institutionerna och medlemsstaterna. I stället för att fokusera på flera programplaneringsförfaranden skulle debatterna vara mer inriktade på politiska mål och samarbetet med externa partner. Åtgärder som får kumulativ finansiering från olika EU-program kommer att granskas endast en gång, varvid alla berörda program och deras respektive tillämpliga bestämmelser ska beaktas.

2.1.6 Förenklingen innebär inte att det skulle finnas mindre kontroll eller ansvarighet. Den interinstitutionella balansen skulle bevaras fullt ut. Europaparlamentets budget- och kontrollbefogenheter skulle snarare utökas genom att den verksamhet som för närvarande finansieras av Europeiska utvecklingsfonden skulle inbegripas i EU:s budget.

2.1.7 Finansieringsramen ska utgöras av följande:

a) 68 000 miljoner euro till de geografiska programmen:

- EU:s grannskapspolitik: minst 22 000 miljoner euro.
- Afrika söder om Sahara: minst 32 000 miljoner euro.
- Asien och Stillahavsområdet: 10 000 miljoner euro.
- Nord- och Sydamerika samt Västindien: 4 000 miljoner euro.

b) 7 000 miljoner euro till de tematiska programmen:

- Mänskliga rättigheter och demokrati: 1 500 miljoner euro.
- Det civila samhällets organisationer: 1 500 miljoner euro.
- Stabilitet och fred: 1 000 miljoner euro.
- Globala utmaningar: 3 000 miljoner euro.

c) 4 000 miljoner euro för snabbinsatsåtgärder.

2.1.8 Bufferten för nya utmaningar och prioriteringar på 10 200 miljoner euro kommer att höja de belopp som avses i artikel 6.2 i enlighet med artikel 15.

2.1.9 De länder som har störst behov, särskilt de minst utvecklade länderna, låginkomstländer samt länder i kris- eller efterkrissituationer eller i instabila och sårbara situationer, inbegripet små östater under utveckling, ska prioriteras vid tilldelningen av resurser.

2.1.10 Programmen för stabilitet och fred samt för demokrati och mänskliga rättigheter är liksom snabbinsatsåtgärderna öppna för enheter från alla länder, eftersom unionen har intresse av att ha största möjliga utbud med tanke på åtgärdernas globala räckvidd, de svåra omständigheter under vilka stödet ges och behovet av att agera snabbt. Internationella organisationer kan också komma i fråga.

2.1.11 Det nya europeiska samförståndet om utveckling (nedan kallat samförståndet), som undertecknades den 7 juni 2017, utgör ramen för en gemensam strategi för unionens och medlemsstaternas utvecklingssamarbete som syftar till att genomföra Agenda 2030 och Addis Abeba-handlingsplanen. Att utrota fattigdom och bekämpa diskriminering och ojämlikhet, att inte lämna någon på efterkälken och stärka resiliensen är centrala frågor för politiken för utvecklingssamarbete.

2.1.12 Framför allt, vilket man enades om i samförståndet, bör åtgärder inom ramen för denna förordning bidra med 20 % av det offentliga utvecklingsbistånd som finansieras genom denna förordning till social delaktighet och mänsklig utveckling, inklusive jämställdhet och kvinnors egenmakt.

2.1.13 För att säkerställa att medel ges där behovet är som störst, framför allt i de minst utvecklade länderna och i länder som befinner sig i instabila situationer och konflikt, bör denna förordning bidra till det gemensamma målet att 0,20 % av unionens samlade bruttonationalinkomst ska anslås till de minst utvecklade länderna inom tidsramen för Agenda 2030.

2.1.14 Denna förordning bör spegla behovet av att fokusera på strategiska prioriteringar, både geografiskt definierade – det europeiska grannskapet och Afrika, samt länder som är sårbara och i störst behov – och tematiska, såsom säkerhet, migration, klimatförändringar och mänskliga rättigheter.

2.1.15 Den europeiska grannskapspolitiken, som reviderades 2015, syftar till att stabilisera grannländerna och stärka resiliensen, särskilt genom att balansera de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. För att uppnå sitt syfte har den reviderade europeiska grannskapspolitiken inriktats på fyra prioriteringsområden: god samhällsstyrning, demokrati, rättsstatsprincipen och mänskliga rättigheter, med särskild fokus på ytterligare samarbete med det civila samhället, ekonomisk utveckling, säkerhet, migration och mobilitet, inbegripet att hantera de underliggande orsakerna till irreguljär migration och tvångsförflyttning.

2.1.16 Visserligen bör målen i fråga om demokrati och mänskliga rättigheter, inbegripet jämställdhet och kvinnors egenmakt, avspeglas i genomförandet av denna förordning, men unionens bistånd inom ramen för de tematiska programmen för mänskliga rättigheter, demokrati och det civila samhällets organisationer bör ha en särskild kompletterande och ny roll, eftersom det är övergripande till sin natur och inte är beroende av samtycke från de berörda tredjeländernas regeringar och offentliga myndigheter.

2.1.17 Det civila samhällets organisationer bör omfatta ett brett spektrum av aktörer med olika roller och mandat som inbegriper alla icke-statliga, icke-vinstdrivande strukturer, opartiska och fria från våld, genom vilka människor organiserar sig för att uppnå gemensamma mål och främja gemensamma värderingar, både politiska, kulturella, sociala och ekonomiska. De kan vara verksamma på lokal, nationell, regional eller internationell nivå, i städer eller på landsbygden, formellt eller informellt.

2.1.18 Denna förordning bör möjliggöra för unionen att reagera på utmaningar och möjligheter i samband med migration, och utgöra ett komplement till EU:s invandringspolitik och dess åtagande beträffande Agenda 2030. I detta åtagande (hållbarhetsmål 10.7) erkänns migranters positiva bidrag till inkluderande tillväxt och hållbar utveckling och det fastställs att internationell migration är en flerdimensionell verklighet av stor betydelse för ursprungs-, transit- och mottagarländernas utveckling som kräver samstämmiga och omfattande insatser. Man åtar sig att samarbeta internationellt för att säkerställa en säker, ordnad och reglerad migration med full respekt för mänskliga rättigheter och en human behandling av migranter oberoende av migrationsstatus, flyktingar och fördrivna personer. Ett sådant samarbete bör även stärka motståndskraften hos de samhällen som tar emot flyktingar.

2.2 Särskilda kommentarer

2.2.1 Målen för hållbar utveckling utgör en bra grund för att öka samstämmigheten mellan inre och yttre politik, och kommittén anser att det är viktigt att fokusera på hållbarhetsmålen 16.3, 16.6 och 16.7, som handlar om att främja demokrati, rättssäkerheten, transparenta institutioner och inkluderande och representativt beslutsfattande, för att förena insatser och ge dem strategisk ledning.

2.2.2 Fördelen med det nya instrumentet är att det främjar samstämmigheten i de yttre åtgärderna. Denna samstämmighet bör främjas både för den europeiska styrningen av instrumentet och för grannländer och tredjeländer. De centrala och lokala förvaltningarna i dessa länder är inte jämligt rustade att samordna och genomföra programmen. Rutiner för samordning av de olika verksamheterna för varje regering bör inrättas med hjälp av EU och med stöd från och deltagande av det civila samhället och sociala aktörer.

2.2.3 De olika utmaningarna och behoven i partnerländerna innebär att starkare planeringsprocesser behövs för varje land. Detta erkänns i Agenda 2030:s medel för genomförande och hållbarhetsmål 17, där det anges att "den nya agendans omfattning och ambitionsnivå kräver ett återvitaliserat globalt partnerskap för att garantera att den genomförs. Detta partnerskap kommer att arbeta i en anda av global solidaritet. Det kommer att underlätta ett intensivt globalt engagemang till stöd för genomförandet av alla mål och delmål genom att sammanföra regeringar, det civila samhället, den privata sektorn [...] och andra aktörer och genom att mobilisera alla tillgängliga resurser."

2.2.4 Kommittén anser att en sådan process bör inrättas och att den bör resultera i en integrerad plan för varje land, som skulle präglas av politiskt samförstånd och vara en prioritering på den administrativa nivån. Denna plan kommer i praktiken att säkerställa synergier och samordningseffekter samt bidra till att kartlägga åtgärder och effekterna av EU-stöd i partnerländerna.

2.2.5 Kommittén anser att insatser för att förenkla de administrativa och finansiella förfarandena bör prioriteras, så att det blir betydligt lättare för organisationer i det civila samhället och lokala myndigheter att få tillgång till ekonomiskt stöd från EU.

2.2.6 Kommittén stöder ståndpunkten att det belopp som anslagits för yttre åtgärder inte bör vara mindre än den sammanlagda summan av Europeiska utvecklingsfonden och övriga instrument för extern finansiering. EESK håller även med om att flexibiliteten i EUF bör överföras till EU:s budget.

2.2.7 Kommittén framhåller betydelsen av hållbarhetsmål 16, i synnerhet styrningsstrukturen för det nya instrumentet och beslutsförfarandena inom det. Som företrädare för det europeiska organiserade civila samhället, med expertis och kopplingar i många grannländer och tredjeländer, erbjuder sig kommittén att spela en roll i detta instrument i alla faser av dess åtgärder och projekt.

2.2.8 Kommittén hoppas att ersättningen av det befintliga europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter, som stöder hållbarhetsmål 16 och i synnerhet insatser på området mänskliga rättigheter, grundläggande friheter och demokrati i tredjeländer, inte på något sätt kommer att påverka dessa åtgärders räckvidd och struktur utan snarare stärka dem.

2.2.9 Kommittén förstår att det finns ett brådskande behov av åtgärder på nationell och internationell nivå för att bekämpa klimatförändringar, och stöder EU:s mål att avsätta minst 25 % av sin budget för detta ändamål.

2.2.10 Kommittén vill upprepa konstaterandet i Agenda 2030 om det inbördes sambandet mellan målen för hållbar utveckling, liksom deras integrerade natur, som är av avgörande betydelse när det gäller att se till att den nya agendans syfte uppfylls. Vi rekommenderar att övergripande program inrättas, som skulle omfatta flera relevanta insatsområden och kunna ge påtagliga resultat i de enskilda tredjeländerna. Som ett exempel inverkar klimatförändringarna negativt på jordbruksverksamhet i Afrika söder om Sahara. När marken inte går att bruka tvingas människor flytta, och detta är en viktig orsak till migration till Europa. I praktiken skulle dessa människor kunna betraktas som "klimatflyktingar", vilket kräver ett omfattande gensvar vars kärna bör vara att förhindra ökenspridning samt utveckla stödprogram, både för dem i riskzonen och för dem som beslutat att migrera.

2.2.11 Tredjeländer som också är ursprungsländer för migranter och flyktingar bör få hjälp med att förbättra sin kapacitet och sin ekonomiska infrastruktur, och hjälp med att möta de största utmaningarna – de ekonomiska, politiska, sociala och miljömässiga. Instrumentet bör ta itu med de bakomliggande orsakerna till migration, särskilt när det gäller flyktingarna, och använda de befintliga resurserna strategiskt för att främja fred, stabilitet, demokrati och välbefinnande i partnerländerna.

2.2.12 Kommittén noterar att 10 % av EU:s finansieringsram förväntas anslås till hanteringen av de bakomliggande orsakerna till irreguljär migration och tvångsflyttningar och ge stöd till migrationshantering och styrning, inklusive skydd av flyktingars och migranternas rättigheter i överensstämmelse med målen för denna förordning. Kommittén tar tillfället i akt att påminna EU och dess medlemstater om att uppfylla sina internationella förpliktelser avseende migranter.

2.2.13 Liksom i den ovannämnda planeringsprocessen rekommenderar kommittén, när det gäller övervakning, utvärdering och rapportering om genomförandet av förordningen, att ett landsspecifikt perspektiv integreras. Genom att gruppera insatserna och indikatorerna efter land skulle synergier och samordningseffekter, eller avsaknaden av dem, samt deras samstämmighet med EU-politikens grundläggande mål kunna kartläggas.

2.2.14 Som en allmän princip vill kommittén uppmuntra kommissionen att i samtliga fall se till att samråd förs med de berörda parterna i partnerländerna, däribland det civila samhällets organisationer och lokala myndigheter, och att de i god tid får tillgång till relevant information så att de kan spela en meningsfull roll vid utformningen, genomförandet och övervakningen av programmen.

2.2.15 Kommittén är positiv till att principen om att leva upp till sina skyldigheter ska tillämpas på partnerländer och anser även att det är rätt att använda partnerländers system för att genomföra programmen. Det bör dock påpekas att detta endast kan ske om de rätta förutsättningarna råder och om det finns trovärdiga garantier för dessa systems effektivitet, integritet och opartiskhet.

2.2.16 När det gäller de geografiska programmen och inrättandet av en särskild skräddarsydd ram för samarbete rekommenderar kommittén att kommissionen inte bara bör ta hänsyn till nationella indikatorer utan även fokusera på territoriellt avgränsade samhällen som riskerar att ignoreras. Landsbygdsområden och områden som ligger långt från huvudstäder och stadsområden är ofta mycket utsatta och sårbara. De bör först bli synliga och tas i beaktande under planeringsprocessen.

2.2.17 Den geografiska programplaneringen bör även ta hänsyn till situationen för icke-territoriella sociala grupper och samhällen som kan drabbas av allvarliga problem, t.ex. unga, äldre, personer med funktionsnedsättning och andra kategorier.

2.3 Bakgrund till förslaget – det europeiska instrumentet för kärnsäkerhet

2.3.1 Syftet med det nya europeiska instrumentet för kärnsäkerhet är att främja inrättandet av effektiva och ändamålsenliga normer för kärnsäkerhet i tredjeländer i enlighet med artikel 206 i Euratomfördraget, med utgångspunkt i erfarenheterna från verksamhet som gäller kärnsäkerhet inom ramen för Euratom.

2.3.2 Målet för denna förordning är att komplettera det kärntekniska samarbete som finansieras genom [förordningen om inrättande av instrumentet för grannskapspolitik, utvecklingssamarbete och internationellt samarbete], särskilt att främja en hög kärnsäkerhetsnivå, strålskydd och tillämpningen av en effektiv och ändamålsenlig säkerhetskontroll av kärnmaterial i tredjeländer, genom att bygga vidare på verksamheten inom Euratom, i överensstämmelse med bestämmelserna i denna förordning. Denna förordning har särskilt följande mål:

- a) Främjande av en verkningsfull kärnsäkerhetskultur och genomförande av de striktaste normerna i fråga om kärnsäkerhet och strålskydd, liksom kontinuerlig förbättring av kärnsäkerheten.
- b) Ansvarsfull och säker hantering av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall, avveckling av befintliga kärntekniska anläggningar och sanering av tidigare kärntekniska förlägningsplatser.
- c) Inrättande av effektiva och säkra skyddssystem.

2.3.3 Åtgärder som finansieras inom ramen för detta förslag bör överensstämma med och komplettera dem som genomförs inom ramen för instrumentet för grannskapspolitik, utvecklingssamarbete och internationellt samarbete och omfattar kärnteknisk verksamhet, instrumentet för stöd inför anslutningen, beslutet om de utomeuropeiska länderna och territorierna, den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och den nyligen föreslagna europeiska fredsfaciliteten som finansieras utanför EU:s budget.

2.3.4 EU:s kärnindustri verkar på en global marknad med ett värde på 3 biljoner euro fram till 2050 och har en halv miljon direkt anställda. Det finns 129 kärnreaktorer i drift i 14 medlemsstater, och man planerar att bygga nya reaktorer i 10 av dessa medlemsstater. EU har de mest avancerade rättsligt bindande standarderna för kärnsäkerhet i hela världen och europeiska företag deltar i hög grad i den globala kärnbränsleproduktionen (EESK:s pressmeddelande nr 58/2016: *EESC urges the EU to adopt a more comprehensive nuclear strategy (PINC)*, 22.9.2016).

2.4 Särskilda kommentarer

2.4.1 Kommittén välkomnar förslaget i form av en förordning, vilket gör att den blir enhetligt tillämpad, är bindande i sin helhet och direkt tillämplig. Unionen och Euratom kan komplettera, och är ansvariga för att komplettera, medlemsstaternas insatser i potentiellt farliga situationer eller i samband med särskilt kostsamma insatser. Såsom anges i förslaget förblir unionen och Euratom de viktigaste, och ibland de enda, aktörerna som ingriper i vissa områden där medlemsstaterna inte är aktiva.

2.4.2 Efter kärnkraftskatastrofen i Fukushima blev det mycket tydligt att problemen och riskerna med att använda kärnenergi är globala. EU har en unik profil, vilket gör att man är en av de mest ansvariga och resursstarka aktörerna i det globala strävandet efter både kärnsäkerhet och teknik för ren energi.

2.4.3 Tyvärr behandlar förslaget inte på strategisk och politisk nivå det berättigade kravet på en långsiktig planering av kärnenergi från medborgarna, det civila samhället och företagssektorn. Det är oklart hur EU kommer att använda sina resurser för att ta itu med de stora utmaningarna med kärnenergi med hänsyn till den växande oron och behoven av ren och prismässigt överkomlig energi, i EU och i världen.

2.4.4 Internationella atomenergiorganets roll är av avgörande betydelse, och organet bör ta ansvar för att säkerställa öppenhet och tidig varning när det gäller utvecklingen av nya kärnkraftverk i hela världen. EU bör samarbeta fullt ut med globala institutioner och organisationer för att främja kärnsäkerhet.

2.4.5 EU bör aktivt främja högsta möjliga standarder för kärnsäkerhet och se till att de mest avancerade europeiska förfarandena, bästa praxis och teknik främjas i hela världen, i syfte att se till att nya anläggningar och reaktorer som planeras är säkra.

2.4.6 Förnyade ansträngningar är nödvändiga för att säkerställa att befintliga och planerade anläggningar i det europeiska grannskapet drivs med höga standarder när det gäller insyn och säkerhet. EESK uppmanar alla medlemsstater att stödja detta mål och göra kärnsäkerhet till ett viktigt mål för bilaterala och multilaterala förbindelser med partnerländerna.

2.4.7 EESK står fast vid sin ståndpunkt att kommissionen inte diskuterat de brännande frågorna om kärnkraftens konkurrenskraft, dess bidrag till försörjningstryggheten och till klimatförändringarna och koldioxidmålen, dess säkerhet samt frågorna om insyn och förberedelser inför nödsituationer i sitt förslag till ett vägledande program (PINC) om mål för kärnenergiproduktionen och investeringarna ⁽²⁾.

2.4.8 Kommittén välkomnar kommissionens avsikt att säkerställa samstämmighet och komplementaritet med instrumentet för grannskapspolitik, utvecklingssamarbete och internationellt samarbete, bland annat genom verksamhet på kärnenergiområdet som är underordnad dess övergripande mål, huvudsakligen fredliga användningar av kärnenergi i överensstämmelse med politiken för utvecklingssamarbete och internationellt samarbete för hälsa, jordbruk och industri samt sociala projekt inriktade på konsekvenserna av en kärnenergiolycka. Det är dock oklart hur denna avsikt ska kunna genomföras i praktiken med den tillgängliga budgeten och de aktuella institutionella ramarna.

2.4.9 Med tanke på de stora globala utmaningarna kopplade till kärnenergi och det stora antalet kärnkraftsanläggningar i EU:s grannskapsområde anser kommittén att den planerade finansieringsramen för genomförandet av denna förordning för perioden 2021–2027 på 300 miljoner euro i löpande priser är högst otillräcklig.

Bryssel den 12 december 2018.

Luca JAHIER
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

⁽²⁾ Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, yttrande om det vägledande programmet om kärnenergi, föredragande: Brian Curtis, antaget den 22 september 2016 (EUT C 487, 28.12.2016, s. 104).